

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Kabinet divadelních studií při semináři estetiky

Ladislav Stroupežnický: Naši Furianti

Rozbor a interpretace hry

**Předmět: Česká dramatika 2. poloviny 19. století v souvislosti s vývojem
národního obrození, DVBK003**

Jméno a příjmení: Lenka Vahalová

UČO: 178863

Obor: Teorie a dějiny divadla, kombinované studium

Imatrikulační ročník: 2006

V Brně dne 24.11.2007

Úvod

Jednu ze svých nejlepších divadelních her *Naši furianti* napsal Ladislav Stroupežnický v roce 1887. Zahájil tak období realismu v našich divadlech. Inspirací pro tuto divadelní hru mu byla jeho rodná obec Cerhonice, kterou ve hře nazval Honice nacházející se nedaleko Písku. Rozmanité typy postav v *Našich furiantech* jsou téměř čistou kopií lidí skutečných, se kterými se Stroupežnický ve svém rodišti setkával. Děj se odehrává den před poutí v srpnu roku 1869 - Jiří Prášek považuje tento rok za klíčový, neboť se jedná o období po nevydařeném pokusu o **auorovu** sebevraždu (1967). Stroupežnický se tehdy dostával ze své duševní krize a začíná projevovat zájem o literaturu potažmo o vlastní tvorbu, která často vychází z bedlivého pozorování svého okolí a hledání vhodných námětů. Ve hře *Naši furianti* je tolik podobného či shodného se skutečnými obyvateli obce Cerhonice, že první uvedení hry v samotné obci ochotnickým souborem v roce 1921 způsobilo nepřilíš kladné ohlasy. V Národním divadle v Praze byla hra poprvé uvedena 3. května 1887 v režii Josefa Šmahy. Dnes můžeme *Naše furianty* vidět v Národním divadle v Praze v režii J. A. Pitínského (premiéra 17. června 2004) a nedávno je bylo možné shlédnout i v Městském divadle v Brně v režii Zdeňka Černína (premiéra 29. prosince 1999).¹

Komentář [B.V.1]: odkaz na lit.

Děj

Příběh se odehrává v obci Honice, kde momentálně probíhají přípravy na poutí a jedním z hlavních témat k diskuzím a hádkám je volba ponocného, přičemž jedním z adeptů je vysloužilý voják Bláha, který nachází oporu u starosty Filipa Dubského a druhým žadatelem je krejčí Fiala, kterého prosazuje první rada Jakub Bušek. Bušek ale pro Fialu hlasuje pouze proto, že se mu Valentin Bláha kdysi vysmál a nazval ho „nevzdělanec“. Výsledkem rozdílných názorů jsou pak nejen spory mezi krejčím a Bláhou, ale především mezi starostou a prvním radním. V těchto sporech snad nejde pouze o místo ponocného, ale o osobní zájmy; Fiala potřebuje uživit sedm dětí, Bláha hledá po dlouhém odloučení znovu svoji pozici ve vesnici a zároveň placenou práci, Bušek neposuzuje kvality uchazečů, ale pouze ventiluje svůj osobní postoj a starosta si potřebuje udržet autoritativní pozici v obci. Dubský s Buškem se mimo tuto rozepři dohadují o podmínkách sňatku mezi jejich potomky, jedná se o sňatek mezi

¹ Stroupežnický, L.: *Naši Furianti*. Národní divadlo v Praze. Praha, 2004. Str. 25

starostovým synem Václavem a dcerou prvního rady Verunkou. Přes četné dohady a všeobecné napětí v obci je situace vyhocena vyvěšením paličského listu na místní kapliče, který objeví mladá Markýtko. Prvním podezřelým je samozřejmě Valentin Bláha, který v paličské listině údajně prohlašuje, že když nebude zvolen ponocným, zapálí vesnici. Ovšem po porovnání rukopisu na paličské listině s textem písně, jenž napsala Kristýna – dcera krejčího, se obecní výbor přesvědčuje o Bláhově nevině. Autorem paličského listu byla Kristýna, která pouze plnila příkaz svého otce. Krejčí Fiala si tak chtěl zajistit místo ponocného. Obecní výbor nakonec ponocným zvolí Valentina Bláhu.

Ladislav Stroupežnický

Dramatik a dramaturg Národního divadla (od roku 1882 až do své smrti – 11. srpna 1892), průkopník realismu na českém jevišti. Mimo svou dramatickou činnost se pokoušel psát i jiné literární útvary, např.: črty a povídky, které se vyznačovaly humoristickým vyobrazením života obyčejných lidí.

Jeho život nebyl zvlášť atraktivní, dva roky navštěvoval reálku v Písku (byl vyhozen za špatný prospěch, paradoxně v předmětech čeština, matematika), poté se stal praktikantem u svého otce, který byl správcem na velkostatku. V sedmnácti letech se pokusil o sebevraždu a po výstřelu s pušky mu zůstal zohavený obličej. Od roku 1873 žil v Praze, zprvu jako úředník v pojišťovně, pak jako písař na berní správě a v letech 1875 - 1876 pracoval v redakci Humoristických listů a později psával i do jiných časopisů. Literaturu nikdy nestudoval.

Jeho první hra uvedená na jevišti, byla jednoaktová veselohra Noviny a karty (1875), na repertoáru se ale neudržela dlouho stejně jako hry; Pan Měsíček, obchodník (1877), Černé duše (1877) a V ochraně Napoleona prvního (1877), i když se jednalo o hry scénicky zdařilé. Další hry vznikaly v období jeho dramaturgické působnosti v Národním divadle v Praze. Jmenujme např.: Zvíkovský rarášek (1883), Paní mincmistrová (1885) – veselohra z kutnohorských dějin atd. Dále jsou známy také jeho historické hry Velký sen (1885) a Christoforo Colombo (1886). Nejúspěšnější ovšem byl čtyřaktový obraz vesnického života Naši furianti, hra je unikátní především pro své plastické vykreslení jednotlivých postav, mnohé scény a situace jsou nefalšovaným nástinem venkovského koloritu a žádnou svou další hrou tento počín nepřekonal. Našimi furianty se Stroupežnický stal průkopníkem nové vlny realistického dramatu z vesnického prostředí, která v Národním divadle vyvrcholila roku 1894 premiérou dramatu Maryša od bratří Mrštíků.

Ladislav Stroupežnický však směřoval výše než k pouhému obrazu života, jaký podal v *Našich furiantech*. Velkou oblibu si získala hra Václav Hrobnický z Hrobnic (1888) o dramatickém sporu mezi hrdým sedlákem a konzervativním šlechticem po zrušení roboty roku 1848. Menší úspěch měla hra Vojtěch Žák, výtečník (1890) nebo aktovka Zkažená krev (1891) o dědičnosti zlodějství. Až teprve v poslední hře *Na Valdštejnské šachtě* (1892) se Ladislav Stroupežnický přiblížil svému snu a vytvořil působivou tragédii idealisty, který ztroskotává na tvrdých materiálních zákonech života. Jako prozaik se Stroupežnický uplatnil v povídkách: *Rozmarné historky* (1879), *Z Prahy a venkova* (1891).

Téma

Vyobrazení úzké komunity lidí žijících v malé obci. Většina z nich se za celý život za hranice své rodné vesnice nedostane a jejich život je díky tomuto aspektu nasměrován poněkud jednostranněji než např.: život lidí žijících ve městě, většina z nich se neodjede dále, než do blízkých vesnic na jarmarky či výjimečně do nejbližšího města Písek. Všichni o sobě všechno ví, každý má svou pověst a své problémy, které často okázale řeší na veřejnosti.

Dle názvu *Naši furianti* je dalším důležitým tématem tzv.: furiantství, jenž je prostoupeno celým dějem a pohlcuje, jak v kladném tak i v záporném slova smyslu téměř každého člena vesnice. Dle názoru režiséra Františka Salzera je možné rozdělit na furiantství ušlechtilé a zlé, ve hře se objevují oba typy. Ušlechtilé furiantství, které má v sobě morální základ, pudí v tvrdošíjný zápas o to, kdo vykoná lepší skutek nebo více lepších skutků než soupeř. Zlé furiantství se značí neústupností, vypínavostí, pyšnou vzdorovitostí.²

Komentář [B.V.2]: uveďte pramen odkud čerpáte

Komentář [B.V.3]: Tedy, pokud to správně chápu: Salzer, František: „název jeho článku, např. Doslov k...“, in Stroupežnický, L.: *Naši furianti*, Praha 1950, s. X.

Zápletka

Primární problém, který prostupuje celou hru je boj o ponocenství. Adepti jsou dva; vysloužilý voják Valentin Bláha a otec sedmi dětí krejčí Fiala. O této tolik žádoucí funkci má rozhodnout obecní rada, první radní je ale Bušek, který odmítá ponocenství svěřit Bláhovi, neboť ho kdysi nazval „nevzdělancem“, naopak starosta Filip Dubský pro Bláhu hlasuje a tak vzniká několik komických konfliktů. Spor mezi starostou a prvním radou je navíc obohacen dalším konfliktem a to neustálým

² Stroupežnický, L.: *Naši Furianti*. Umění lidu. Praha, 1950.

dohadováním o výši věna, které má připadnout synovi prvního rady Václavovi a jeho nevěstě Verunce, která je dcerou starosty. Mimo těchto sporů, figurují ve hře další menší často komické zápletky, mezi něž patří např.: dialog Šumbalky s Buškem týkající se smyšleného dluhu jejího manžela, který ve skutečnosti peníze prohrál v kartách

Fabule & Sujet

Příběh se odehrává ve třech dnech. Během této krátké doby dochází hned k několika konfliktům, hádkám, usmířením atd. Veselohra je na vesnických potyčkách, hádkách a komických situacích postavená. Pokud se jedná o fabuli, nepředchází příběhu žádná zásadní zápletky či konflikt, který by příběh výrazně ovlivnil. Do pretextové historie můžeme zařadit pouze 12-ti letou vojenskou službu Valentina Bláhy a nedávný konflikt prvního rady s Bláhou, tato rozepře má později vliv při volbě ponocného.

Považuji za pozoruhodné, jak krátký čas, tedy tři dny, si autor zvolil pro celý příběh a vykreslení jednotlivých postav s náhledem na jednu z typických vesniček 19. století. Pokud bychom porovnali Naše furianty s některými dramaty např.: J. K. Tyla či Klicpery zjistíme, že Stroupežnický si zvolil velmi krátký časový úsek, ve kterém ovšem dokonale znázornil proměny jednotlivých postav v souvislosti s danými situacemi. Jedná se sice o zdánlivě banální záležitosti, které sami o sobě nejsou nosné, ale společně s mentalitou těchto vesničanů a způsobem, jakým řeší své problémy vytvořil de facto komediální obraz tehdejší vesnické společnosti.

Postavy

„Dramatickými postavami Našich furiantů jsou lidé charakterističtí pro českou vesnici 60. let předminulého století, uvedení do vztahů, které byly odpozorovány ze skutečnosti. Dialog veselohry je stylizován tak, aby co nejuvěrněji charakterizoval dramatické postavy. Stropežnickému se podařilo organicky sloučit kultivovanou tradici spisovné češtiny své doby se svérázným projevem lidovým, takže hře zajistil komunikativnost a vyvaroval se nebezpečí vulgarizování spisovného jazyka a naturalistického kopírování lidové řeči... Naši furianti, obracejí po letech nezájmu pražské činohry opět pozornost k české vesnici, znamenaly podstatný krok vpřed v zobrazování života v dramatu.“³

³ Černý, F.: *Dějiny českého divadla*. Academia. Praha, 1977.

V celé hře dominuje několik rodin, které vystupují v různých situacích jako celek, anebo mají vnitřní neshody, které se pak ukáží v dalším jednání. V příběhu dominuje rodina starosty Dubského; žena, syn Václav a děda. Rodina prvního rady Buška; žena, dcera Verunka, syn Martin. Šumbal a jeho žena a konečně početná rodina krejčího Fialy. Vedle rodin mají své čestné místo i jednotlivci; Valentin Bláha, švec Habršperk, radní Kožený a Šmejkal, pan učitel a Markýtko.

Závěr

Mnoho her je dnes posuzováno ani ne tak pro svou dramatičnost, dokonalý příběh či charakterní postavy, ale s pohledu diváka, tedy zda je možné, aby daná hra nějakým způsobem oslovila současné publikum. U veselohry *Naši furianti* je diskuze o její aktuálnosti zbytečná, můžeme ji řadit vedle známých, stále hraných lidových her podobného charakteru jako např.: *Strakonický dudák* či *Čert a Káča*, kde se o jakémkoli posunu do doby dnešní hovořit nedá. Diváci od inscenování takové hry očekávají dobové kostýmy, typickou mluvu, popř. lidové písně atd. Mohli bychom dokonce říci, že tento druh inscenací vyhledává především starší generace, kterým se ještě stále mohou vybavovat osobní zážitky a i když tento model je *Našimi furianty* splnitelný, přesto je i přes dobové pojetí možné objevit paralelu s dnešním, zdánlivě moderním řešením problému všedního dne. To, co nám připadá v jednotlivých situacích a dialozích komické je, dalo by se říci stylizace našeho běžného života.

Literatura:

- Stroupežnický, L.: *Naši Furianti*. Umění lidu. Praha, 1950.
- Stroupežnický, L.: *Naši Furianti*. Městské divadlo Brno, 1999.
- Stroupežnický, L.: *Naši Furianti*. Národní divadlo v Praze. Praha, 2004.
- Hampl, F.: *Ladislav Stroupežnický český humorista a dramatik*. Práce. Praha, 1950.
- Závodský, A.: *Drama a jeho výstavba*. KKOS. Brno, 1971.
- Závodský, A.: *K formě moderního dramatu*. Krajský pedagogický ústav. Brno, 1966.
- Závodský, A.: *Drama jako struktura*. Krajské kulturní středisko. Brno, 1971.
- Černý, F.: *Dějiny českého divadla*. Academia. Praha, 1977.